

N.F.S. Grundtvig “Henrik Steffens”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.8, april 2016

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1824 (SJ: 394)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 4

Teksten er etableret af Kim Steen Ravn

Punktkommentarer og tekstredegørelse er skrevet af Kim Steen Ravn, redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Indledning er skrevet af Kristoffer Garne, redigeret af Klaus Nielsen og Kim Steen Ravn

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Johnny Kondrup

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

[A:513] [US:218]

Henrik Steffens.

Naar en Kæmpe som *Steffens* ydmyg bekiender, at han er meget for lille, til at see Herrens Propheter og Apostler, end sige da ham Selv, over Hovedet, da forarger det naturligviis alle de storagtige Lilleputter, hvoraf nuomstunder den litteraire Verden vrimler, og det er ganske i sin Orden, at de pege Fingre ad ham, og vrænge efter ham, thi det er Alt hvad de mægte, og Alvorligheden, veed de, sidder hos mange Læsere saa løs, at den lader sig fordrive af det første, det bedste Fjellebod-Spilop. Her til Lands, hvor det lille Vognmands-Lag, paa den sidste Tid, synes at Spille Mester, er det heller intet Under, at Indførselen bliver derefter, og paa denne Maade lader det sig forklare, at en saa plump og jammerlig Anmeldelse af vor berømte Landsmands Bog: om den falske Theologie og den sande

Tro, som den, der forleden stod i Dagen, er det Eneste, man hidtil herom saae paa Dansk. Saa bør det imidlertid ingenlunde være, dertil er Bogen for vigtig, og [\[A:514\]](#)Dagens Indfald forbyder mig længer at opsætte, hvad jeg længe havde betænkt, tilskynder mig uopholdelig at anmelde et Skrift, der, efter mine Tanker, er skikket til at vække mange gavnlige Betragtninger.

At et saa opvakt Hoved, som Steffens unægtelig er, en Skribent, der ei blot har deelt Tidens høieste philosophiske Anskuelse, men, som En af Hoved-Mændene, kraftig virket til deres Uddannelse og Udbredelse, at han, i Manddoms-Alderen, opgiver dem, som Noget, der ei kan tilfredsstille den sandhedskiærlige Gransker, og bekiender, at han i den gamle, paa de høie Skoler som forældet hardtad bortkastede Bog: i Bibelen, har fundet, hvad han i Tidens Selv-Klogskab forgiæves søgte, fundet Sandhed til Salighed der, ikke ved spidsfindig Fortolk[\[US:219\]](#)ning, men ved at tage Alt eenfoldelig, som Luther og de Gamle; det er unægtelig et Vidnesbyrd om Evangeliets Kraft, som det vist nok ikke behøver, men som dog alle Christne maa glædes ved, og som burde vække Mange til alvorlig Eftertanke. At vor Tid er mageløs ligegyldig ved det største [\[A:515\]](#)af alle Spørgsmaal, ved Spørgsmaalet om Sandhed til Salighed, det er øiensynligt, men skulde selv saadanne Exempler ei vække andet end kaad Spot og latterlig fornemme Skulder-Træk, da maatte man for Alvor troe, at den nærværende Slægt i det Hele slet ingen Følelse havde af aandelig Natur; thi hvem der blot halvveis troer, at det i ham, der veed af sig selv at sige, ei kan opløses, men maa i Evigheden høste, som det i Tiden saaede, hvem der ogsaa kun halvveis troer det, og har beroliget sig over sin øvrige Vantro med den Tanke, at i saa oplyste Tider kan kun Tosser og Børn have Fædrenes Tro, han maa dog nødvendig føle sig rystet, ved at see, han tænkte feil, ved at see En af Tidsalderens høiest Begavede vende tilbage til Fædrenes Tro, og bekiende det høit, uden at ændse Alt hvad han derved taber i Verdens Øine, et Tab, som dog vist Intet uden Sjæle-Fred og et levende Saligheds-Haab kan for ham erstatte. Rystet i sit Inderste, maa en Saadan drives til alvorlig at undersøge, paa hvilke Grunde *hans* Saligheds Haab, og hans Ringeagt for gammeldags Christendom hviler, og naar Mennesket først kommer dertil, at han alvorlig spørger om Sandhed til Salighed, da viser Kirkens Historie os, at Erfaring stadfæster Stifterens Ord: hvo som er af Sandhed, hører min Røst. Hvo som derimod, naar han seer en stor Aand bøie sig for Christi Aand i Bibel-Ordet, beroliger sig med den Tanke: *dersom* jeg har Ret i min Vantro, maa han være forrykt eller gaae i Barndom, *altsaa* er han forrykt eller gaaer i Barndom, han maa i det Mindste ikke snakke med om hvad der er fornuftigt, hvad der er Lys eller Mørke i aandelig Forstand, thi enten veed han det slet ikke, [\[A:516\]](#)eller han skyer Lyset, som jo maatte vise ham, det skulde først afgjøres, om

han har Ret i sin Vantro, før han, uden Daarskab, kan slutte, at den modsatte Tro er uforsvarlig. Overalt synes det dog virkelig at grænde nær til Galskab, naar man paastaaer, det er Aands Svaghed eller Forrykthed at antage en Tro, der ei blot til alle Tider har talt store Hoveder og høist besindige Mænd blandt sine Bekiendere, men som øiensynlig har bragt Videnskabelighed og Forstands-Udvikling til den Høide, de i Christenheden have naaet. Vil man giælde for oplyst og fornuftig, skulde man dog i det Mindste vogte sig for at tale saa forvirret, og slutte saa hals|US:220brækkende, at man beskæmmes af hvad man selv kalder Lys og Fornuft.

Dette være sagt som en venlig Paamindelse til dem, der nuomstunder vil slaae sig til Ridder paa bibelsk Christendom, at de ikke af Milepælen i Halle lade sig forføre til at troe, de paa det attende Aarhundredes aflukkede Vei kan naae anden Hovedstad end Skams-Torp, hvor de dog vist nødig vil beklæde Høisædet. Hvad Vei de maae gaae, for nu at gjøre *Ordets Tjenere* Livet surt, har jeg naturligviis intet Kald til at vise dem, men vel har jeg Kald til at lære dem, at vores Tro ei døer af Trudslers, og at de ere Lysets Statholdere, netop som Paverne vare Christi, hvorfor deres Banstraaler da ogsaa have samme Virkning paa os, som Hines paa Reformatorerne, saa dem kaste vi smilende tilbage, med det oprigtige Ønske, at de maae ramme *Lysets Fiender*, under hvilket Navn og hvilken Kappe de end skjule sig, ligesom hine rammede Christi! Vi høre til den Menighed, som Stifteren gav Navn af |A:517Lysets Børn, og bød at svare til Navnet, det Sidste glemde vist nok Mange, som bar det, men dog vidner Historien, at overalt hvor Bibelen kom hen og troedes paa Ordet, der tændtes Lys, og der kan da vist Ingen med Grund fortænke os i, at vi kræve stærke Beviser, før vi vil troe, at hvad der tændte Lys i vor Sjæl, og tændte Lys i Landene, fra Jorsal, hid, at det er Mørke, og at hvad Christendommen, paa sin Vei giennem Tiden og paa sin Vei til vort Hjerte, fordrev som Mørke, adspredte som Taage, at det er nu blevet Lys. Ei Lysets Børn, men dets feige Forrædere maatte vi være, hvis nogen Pave-Bulle, i hvis Navn den saa udstædes, kunde bringe os til at antage saa utroelige Ting, eller endog kun til at fortie vor urokkelige Overbeviisning, at hvad der har gjort Lysets Gierning overalt, er Lys, og hvad der stræbde at forhindre og afbryde den, er Mørke, og at det er Bibel-Troens Forhold til Alt hvad der i Tidens Løb har fornægtet og bekæmpet den.

At udsige denne Overbeviisning maa nødvendig være Trang for hver Christen, i Dage som disse, at udsige den høit og varmt maa hver Christen, som fik Tale-Gaver, ansee for en skyldig Kiærligheds-Gierning, og dobbelt forpligtet maa han føle sig dertil, naar han hidtil, som Forfatter, som vældig Folke-Taler, meer eller mindre selv drog i Aag med de Vantro. Denne Kiærligheds-Gierning er det, *Henrik Steffens* har udført, i Bogen om den falske Theologie og den

sande Tro, og hvem kan |US:221være Christen, uden at glæde sig ret inderlig derofter, glæde sig dobbelt, fordi han ikke, som adskillige bekiendte Mænd i vore Dage, der atter nærme |A:518sig Kirken, lader, som om det altid var hans Mening, men bekiender aabenhjertig, han har selv været i Vildfarelse, og vendte om, da han saa det. At Fienderne spotte med en saadan Bekiendelse, er naturligt, men at den betager dem den Fornøielse at slaae Manden med hans egne Ord, er dem tilvisse meget ubehageligt, og at en Forfatter, som bedre end de Fleste var istand til at forbinde sine forrige Yttringer med de nærværende, ei vil bringe den os alle fristende Forfængelighed det mindste Offer, er os et glædeligt Pant paa, at Solen er gaaet ned over de Propheter, som vente at see Steffens knæle for et Afguds-Billede, hvis Blændværk han saa klart giennemskuer. Kun opblæste Daarer spotte med hans Ord, at *Anelsen* hos ham gik foran Troen, som om *Formodningen* ikke altid i aandelige Ting maatte gaae foran for *Visheden*, og som om især *Steffens* kunde undlade at bemærke hvad der i høieste Grad var Tilfældet med ham, og hvad der kaster Lys paa hans hele offentlige Bane. Netop ved denne Bemærkning taber hans Bekiendelse alt mueligt Skin af Skrømt, for ei at tale om, hvad kun egenkiærlige Daarer kan kalde falsk Anklage, thi den stemmer derved overeens med hvad alle andre Christne, der opmærksom have betragtet hans aabne Færd, maatte finde. Hvem der saaledes, med mig, for over 20 Aar siden, studsede ved at høre *Steffens*, med henrivende Veltalenhed, beskrive Christendommens Straale-Bane giennem Tiderne, ophøie dens guddommelige Virkninger, nedrive det opsminkede, livløse Afguds-Billede, man i Frankrig opreiste, og trindt i Europa tilbad som en himmelfalden Minerva, hvem der hørte det, maa vel sande, at *Anelsen* hos denne store Aand gik forud, ja |A:519besynderlig langt forud for Troen, og hvem der ikke hørte det, kan dog komme til samme Overbeviisning, ved opmærksom at læse det 7de og 8de Stykke i hans Indledning til philosophiske Forelæsninger; thi selv om man ikke saa nøie, som vi der da studerede den falske Theologie, kiender den Tone, der 1803 herskede hos os, kan dog af dens endnu vedvarende Efterklang lære Nok, for at skønne, at hvem der da taledes som Steffens, maatte dybt og levende ane den Christi sande Guddom, hvis Herlighed saaledes for hans Blik giennemstraalede Tiderne. At det ei heller er Noget, jeg først nu finder, kan hvem der lyster see i mit korte Begreb af Verdens-Krøniken (1812) og det dertil hørende Krønikens Gienmæle, hvor jeg udsagde det Ønske og Haab, jeg nu |US:222med Glæde seer opfyldes. Der sagde jeg ogsaa, hvad jeg nu med Fryd gientager, at skøndt jeg i hine Dage, som storagtig Ungersvend, veltilfreds med det Skyggeværk, man dengang kaldte oplyst Theologie og rensset Christendom, kun *beundrede* hans Ild og Tale-Gaver, saa var det dog en Gnist af denne Ild, hvorved, da Herren

vilde, Lyset tændtes i min Sjæl, saa han er den eneste Lærer paa Høiskolen, hvem jeg haver Noget at takke, han er og den, som ved at paanøde mig Bekiendtskab med et høiere Blik for Konst og Videnskab, rakde mig Nøglen til Valhals laasede Dør, og, hvad der er meer, bidrog mægtig til at bevare mig for en Miskiendelse af Troens Forhold til Konst og Videnskab, som er fordærvelig, men hvoraf en Christen dog, i Dage, da begge Dele dreves saa uchristelig, nødvendig maatte fristes. Ei kan jeg fritage *Steffens* fra at spottes som en aandelig Krøbling af dem, der kalde det Tegn paa Sundhed og Kraft, |A:520|afmægtig at trodse den Kæmpe, som, efterat have lidt Døden for Sine, deler med dem sit evige Liv, og har giennem Aarhundreder viist, at Han kun behøver at udrække Spiret, saa knuses hans Fiender som Leerkar. Ei kan jeg heller forhindre Nogen fra at mishandle hans Bog og fordreie hans Ord, men dybt maatte jeg foragte mig Selv, om jeg kunde taale, at man for mine Øren haaner den herlige Mand, og Christendommen i ham, uden i Sandheds Navn at aabenbare Uretfærdigheden, og kiærlig, ja broderlig at dele al den Spot og Galde man vil udøse over ham, fordi han har gjort, hvad alle burde: erkiendt sin Vildfarelse og sin Trang til den himmelske Frelser, er vendt om til den Herre, som os købde, og har frimodig bekiendt sin Tro!

Dette være Nok for denne Gang, thi det kan være Nok, da Ingen hos os endnu har prøvet at drøfte Bogen om den falske Theologie og den sande Tro, men *Dagen* kun gientaget en tydsk Forhaanelse, som kun kan ramme, hvis Overgang til Christendommen: til den sande, virkelige, giennem Tiderne forplantede, i Ordet uforanderlig talende Christendom, hvis det, uden Videre Beviis, er Nok til at vanære en Mand, hvis det er et aandeligt Selvmord, som fortjener Skiændsel og Afskye.

Vel havde jeg betænkt, her, med det Samme, at giennemgaae Bogen, og, uden at fortie dens Mangler, gjøre opmærksom paa de mange skarpe Blik og dyrebare Sandheder, den indeholder, men det vilde medtage mere Tid end jeg kan taale, at Forhaanelsen, uden at blottes i sin Nøgenhed, flyver om Land; |US:223|her er vel ikke heller Stedet til en Tale, der turde falde de fleste |A:521|Læsere meget for alvorlig. Vel veed jeg ikke ret, om Bøger af mig meer finde Læsere i Danmark, hvor man i det Hele synes at have lagt Bogen paa Hylden; men netop derfor agter jeg at prøve det, og kan da ei fattes Leilighed til nærmere at omtale en Bog, der, *som en Stemme fra Menigheden*, svarer til sit Navn, og fortjener at besvares, venlig, alvorlig, med en Stemme fra Kirken.

N. F. S. Grundtvig.

